
CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA SITUL SAHARNA-DEALUL MĂNĂSTIRII. CAMPANIA 2011

**Ion Niculiță
Andrei Niciu**

Investigațiile arheologice la așezarea din prima epocă a fierului Saharna-Dealul Mănăstirii, ca și în anii precedenți (Niculiță, Niciu 2007; Niculiță, Niciu, Corobcean 2009; Niculiță, Niciu 2011), din cauză ca este în proprietatea Mănăstirii „Sfânta Treime” din Saharna, au fost posibile numai în extremitatea de sud-est a interfluviului, unde lipsesc semănăturile agricole (fig. 1/1). Anume în această zonă au fost documentate mai multe complexe arheologice de o importanță deosebită (Niculiță, Niciu 2011). Săpăturile arheologice din 2011, în linii majore, prezintă o continuare a investigațiilor din anul 2010 (Secțiunea 6). În scopul de a evidenția prezența complexelor arheologice în extremitatea de sud-est a așezării, a fost trasată secțiunea 7, care are formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 10×4 m, orientată cu latura lungă pe linia nord-sud (fig. 1/2-3, 2/1-2).

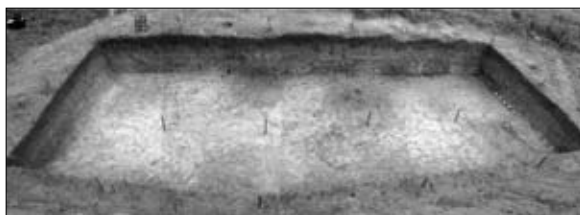
Stratigrafia se caracterizează printr-o depunere culturală formată din mai multe nivele de sol: nivelul superior, care constituie suprafața actuală de călcare, este reprezentat prin cernoziom cu impurități vegetale, având grosimea ce variază de la 10-15 cm la 20-36 cm. Acest nivel e succedat de o depunere de cernoziom, bulversat de lucrările agricole. Sub acest nivel, până la adâncimea de 80-100 cm de la suprafața actuală de călcare, pe loess de culoare galben este depus un strat compus din sol castaniu, ce prezintă nivelul antic de călcare (fig. 2/3).

Inventarul arheologic este reprezentat de diverse categorii de piese și de un bogat și variat material ceramic (diagramele 1, 3, 4). Acesta provine atât din stratul de cultură, investigat prin intermediul secțiunii 7, cât și din cercetările periegetice efectuate pe suprafața sitului.

Ca urmare a cercetărilor de suprafață au fost descoperite: două aplici circulare în forma de nasture cu urechiușă, confecționate din bronz (fig. 3/2,

1

2

3

Fig. 1. Saharna-Dealul Mănăstirii: 1 - ortofotoplan; 2-3 - Secțiunea 7 (vedere dinspre est).

5); două ace din bronz (fig. 3/3-4); un fragment de matrice pentru ornamentarea ceramicii (fig. 3/1); un fragment de fusaiolă cu decor incizat (fig. 3/6). Aplice de bronz similare sunt cunoscute atât în mediul culturii Cozia-Saharna, după descoperirile din necropolele de la Sahrna-Țiglău (Кашуба 1991, 200, рис. 2/1, 3/4) și Saharna-Gura Hluboaca (Кашуба 2000, рис. LXIV/1-4), cât și la Tămăoani (László 2006, 107, fig. 5a/3-5) sau Țibrinu (Irimia 2011, 29, pl. II/5-9, XIV/7-

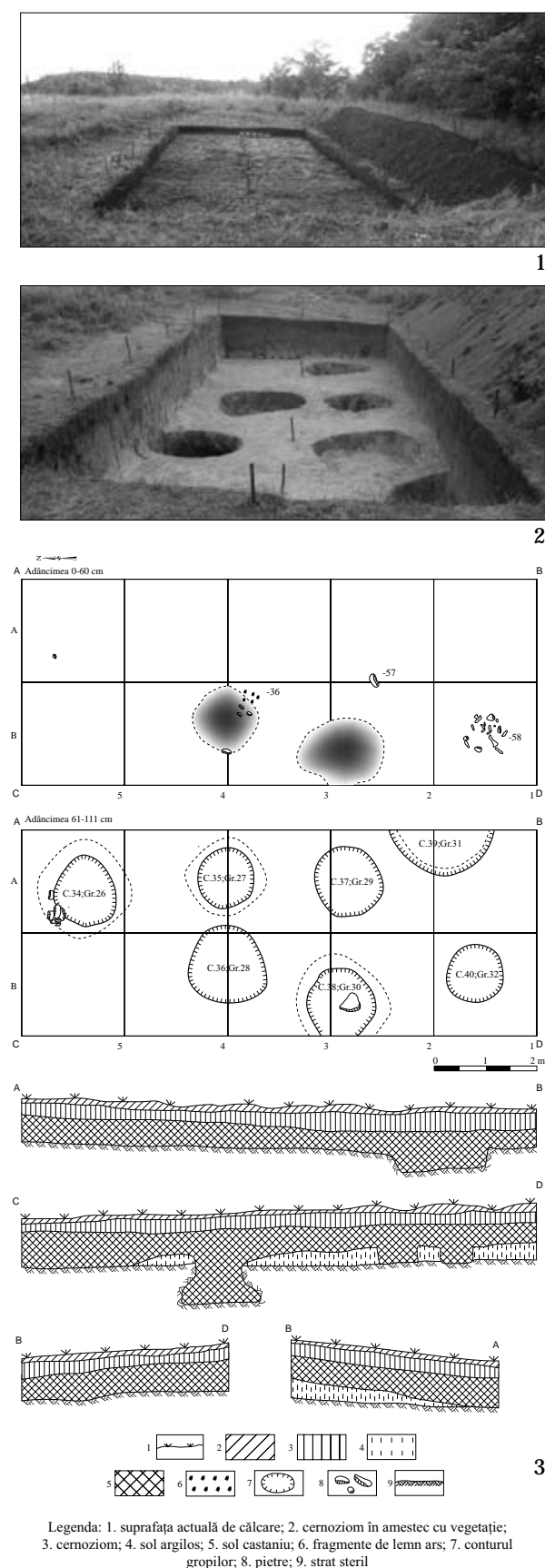

Fig. 2. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7:
1-2 - vedere dinspre sud; 3 - planuri și profiluri.

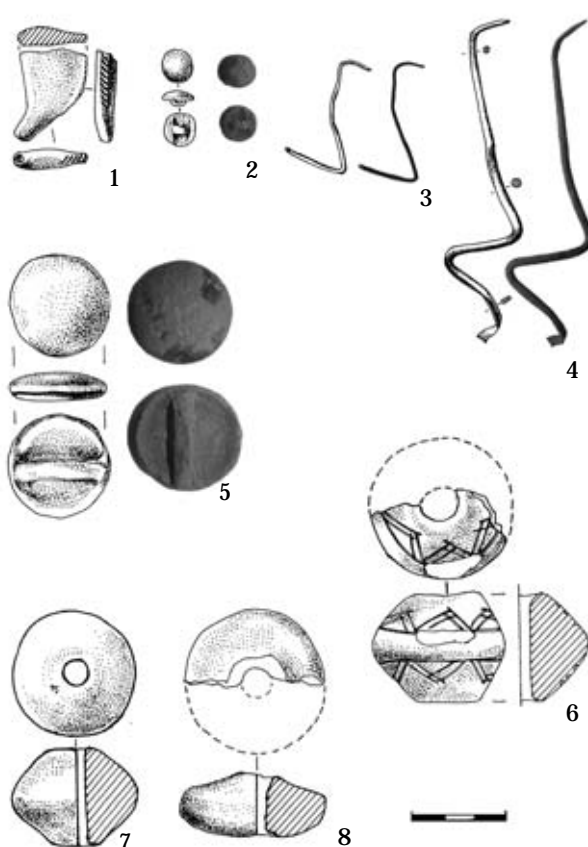

Fig. 3. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7.
Descoperiri individuale.

10), datate cu sfârșitul sec. X a. Chr. (Кашуба, Гольцева 1991, 208) sau mijlocul sec. VIII a. Chr. (Кашуба 2000, 396). În afară de așezarea eponimă (Arnăut, Bercu, Matveev 2004, 264-265, fig. 3/2; Niculiță, Niciu 2007, 229, fig. 3/7), matrice similare, pentru ornamentarea ceramicii sunt caracteristice întregului orizont cu ceramică imprimată de tipul Cozia-Saharna-Babadag și Basarabi (Ailincăi et al. 2004-2005, 114, fig. 4/3, 5/7, 8/1-3).

Dintre piesele descoperite în stratul de cultură (S7) se evidențiază o fusaiolă întregă (fig. 3/7) și alta fragmentară (fig. 3/8).

Ceramica. Întregul material ceramic provenit din strat după modelare, tehnologie și decor, convențional, urmând tradiția cercetărilor din anii precedenți (Niculiță, Niciu 2007; Niculiță, Niciu, Corobcean 2009; Niculiță, Niciu 2011), a fost separat în următoarele grupe ceramice (diagrama 2).

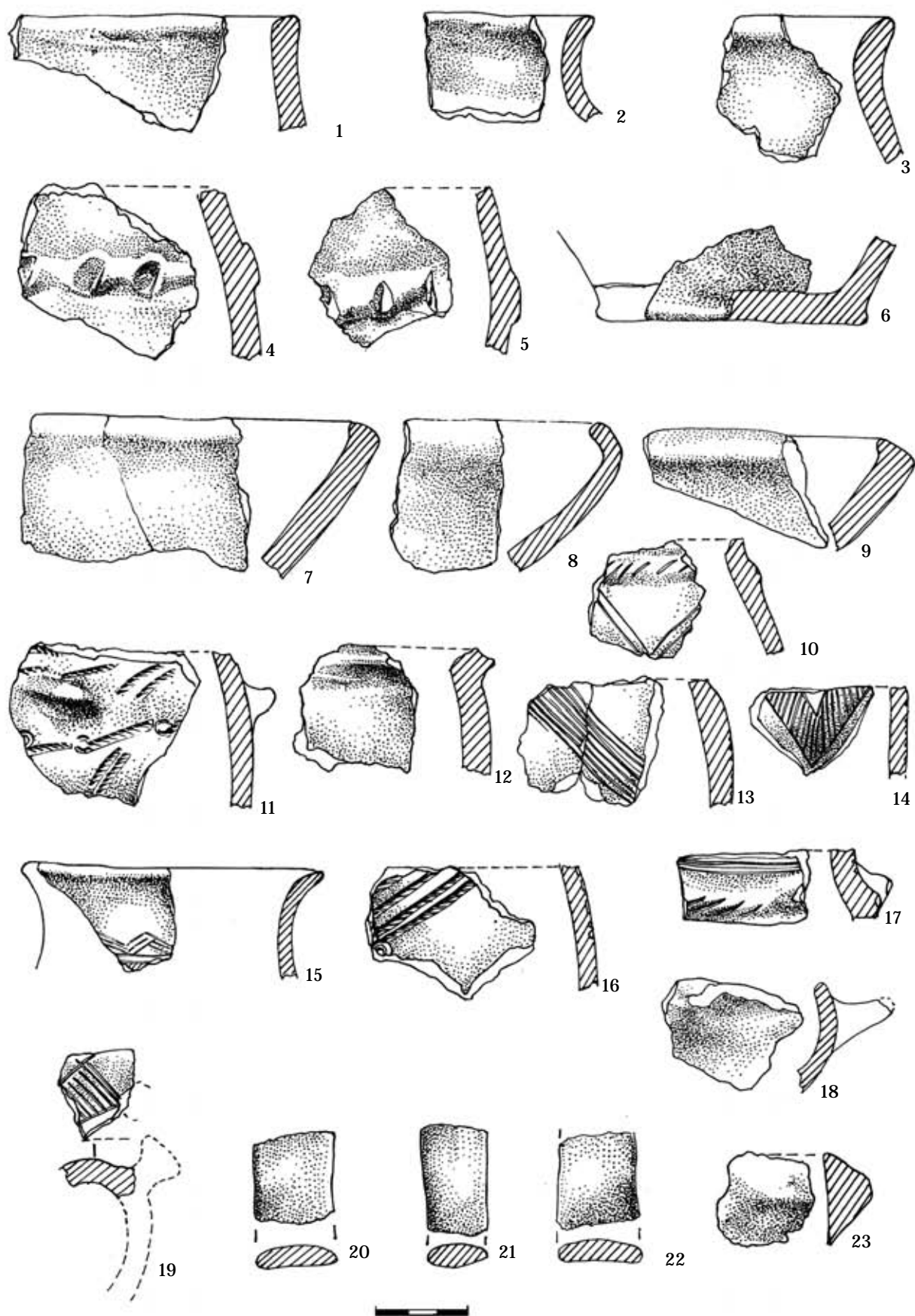

Fig. 4. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7. Ceramică din stratul II.

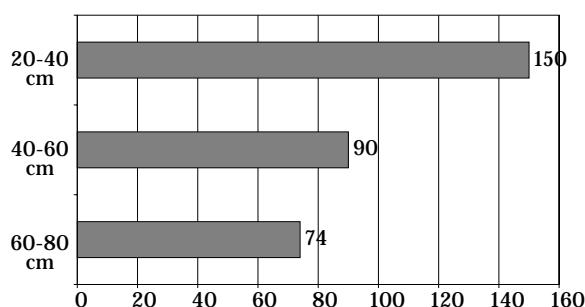

Diagrama 1. Corelarea statistica a ceramicii.

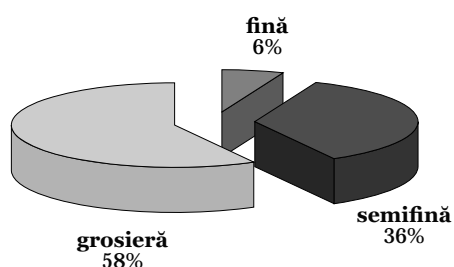

Diagrama 2. Corelarea cantitativă a grupurilor ceramice.

Prima grupă o constituie ceramica rudimentară, modelată din pastă de lut prost măcinată cu ingrediente de șamotă cu granule ușor vizibile și pe suprafața vasului. Arderea este oxidantă, neomogenă și incompletă. Culoarea vaselor este cărămizie cu pete negre și cenușii.

Din cadrul sortimentului ceramic al acestei grupe se evidențiază vase-oale cu gâtul cilindric și buza verticală (fig. 4/1); oale profilate cu corpul globular și marginea răstrântă în afară (fig. 6/1-4); vase de dimensiuni mijlocii cu marginea aplecată în afară (fig. 4/2-3), și gât cilindric (fig. 5/1-2). Vaselor de factură grosieră sunt decorate în relief cu brăie alveolate (fig. 4/4-5, 5/3-5, 8, 6/5-7). De regulă ele au fundul plat, slab evidențiat (fig. 4/6).

A doua grupă de ceramică o constituie vasele de factură semifină, modelate din pastă de lut relativ bine măcinată, cu ingrediente de nisip fin sau șamota mărunțită. Sunt întâlnite atât recipiente arse într-un mediu oxidant, cât și într-o atmosferă reducătoare. În primul caz, ceramica are o culoare cărămizie deschisă sau cărămizie cu pete negre și cenușii. În cazul arderii reducătoare vasele au obținut o culoare de nuanță cenușie sau neagră cu pete deschise. În toate cazurile, suprafața vaselor a fost bine lustruită. Din cadrul acestui sortiment ceramic se pot remarca, în primul rând, străchinile care, de regulă, au o formă tron-

conică, cu marginea arcuită (fig. 4/8), sau subțiată profilată în interior (fig. 4/7, 9), cu marginea îngroșată sub forma unei platforme, pe care sunt redată benzi de linii oblice (fig. 5/6), precum și cele cu marginea rotunjită neprofilată (fig. 5/7).

O altă categorie de vase din cadrul acestei grupe este reprezentată prin vase-chiupuri, de la care s-au păstrat fragmente decorate pe corp cu proeminențe aplatizate (fig. 4/11-12, 17), brăie în relief cu creștături oblice incizate (fig. 4/10, 17), prevăzute de asemenea cu mânere mici în formă de urechiușă (fig. 5/11). Decorul în relief este aplicat și în combinație cu motive incizate de benzi orizontale (fig. 4/17) sau oblice (fig. 4/13), benzi hașurate (fig. 4/14). Combinarea elementelor plasticii în relief în formă de brâu continuu, cu benzi de linii orizontale, cunoscute deja la Saharna-Dealul

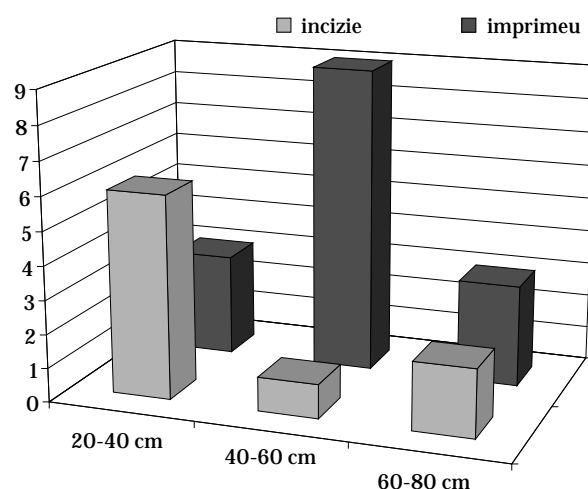

Diagrama 3. Ponderea decorului ceramic pe straturi.

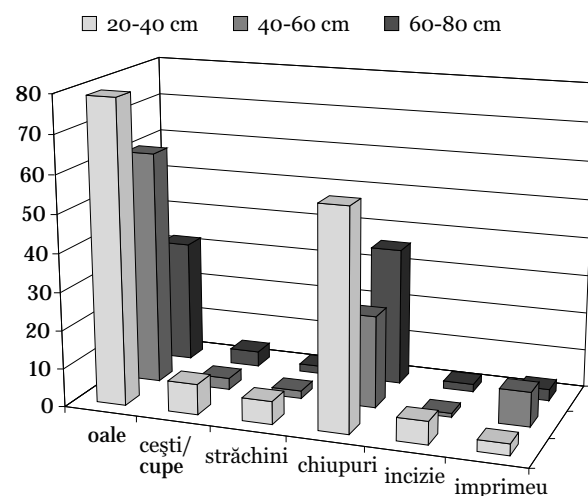

Diagrama 4. Corelarea formelor de vase și decor.

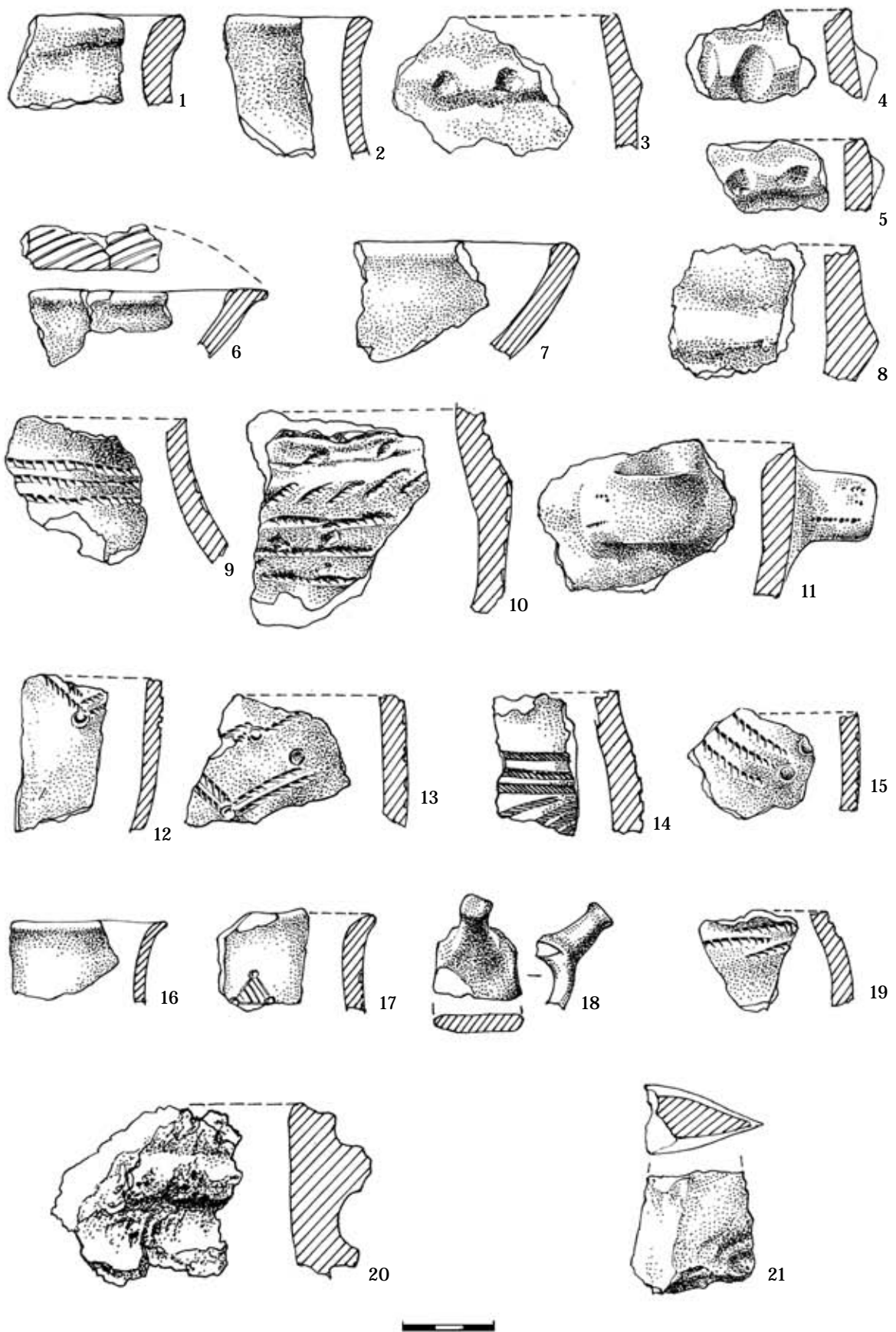

Fig. 5. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7. Ceramică din stratul III.

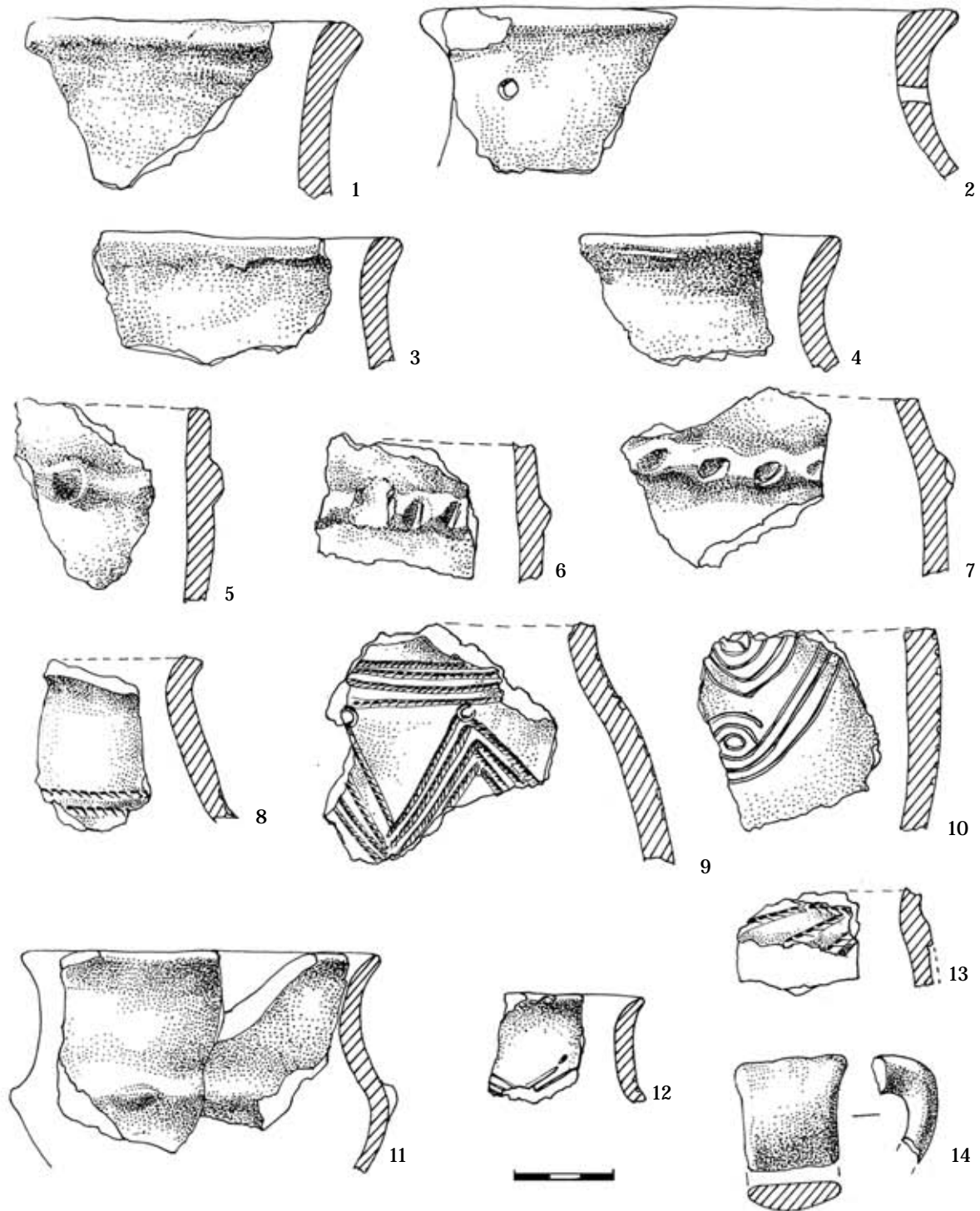

Fig. 6. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7. Ceramică din stratul IV.

Mănăstirii (Niculiță, Niciu 2007, fig. 6/8), are similitudini în mediul culturii Babadag la situl de la Niculițel-Cornet (Jugănar 2005, fig. 25/3). Prezintă interes motivul meandric incizat, redat prin câte trei linii paralele (fig. 6/10), aplicate pe corpul vasului. Decorul imprimat este compus din benzi în formă de zigzag cu cerculețe (fig. 4/16,

5/12-15, 6/8-9, 13), linii tangente-oblice unite cu cerculețe (fig. 4/11), motive de benzi de linii paralele aplicate orizontal la baza gâtului (fig. 5/9), sau pe corpul vasului (fig. 5/10). Redarea unor benzi de linii orizontale imprimate pe gâtul unor vase-chiupuri este des întâlnit la Saharna Mare (Кашуба 2000, рис. LXX/4), Butuceni (Niculiță,

Teodor, Zanoci 2002, fig. 75/2) etc. Decorul imprimat de linii-tangente este caracteristic vaselor ceramice descoperite la Saharna-Dealul Mănăstirii (Niculiță, Niciu 2007, fig. 16/6), precum și celor de la Mateuți-La Bașnă (Кашуба 2000, рис. LXXI/4, XCIII/18), sau Butuceni (Niculiță, Teodor, Zanoci 2002, fig. 72/4). Benzile în formă de zigzag imprimate, marcate cu cerculețe pe vârf, sunt întâlnite pe mai multe recipiente, descoperite anterior la Saharna-Dealul Mănăstirii (Niculiță, Niciu 2007, fig. 4/13, 6/1, 7/18; Niculiță, Niciu, Corobcean 2009, fig. 10/9, 24/2, 6, 16), la Cozia (László 1972, 217, fig. 9/4, 10/1), la Saharna-Țiglău (Niculiță, Niciu 2008, fig. 9/29, 15/19, 22) și la Saharna Mare (Кашуба 2000, рис. LXXI/12).

Benzile hașurate în formă unghiulară, executate prin incizie, în linii majore, sunt caracteristice sortimentului ceramic de la Saharna-Țiglău (Niculiță, Niciu 2008, fig. 4/31-32).

A treia grupă de ceramică o reprezintă fragmentele de vase de factură fină, care provin de la cupe sau cești cu toartă supraînălțată. Ele sunt confecționate dintr-o pastă de lut bine măcinată, cu ingrediente de nisip. În cele mai frecvente cazuri arderea este reducătoare, pereții vaselor având culoarea neagră-cenușie sau neagră în interior și cenușiu-deschisă în exterior. Rareori pot fi întâlnite și recipiente arse în atmosferă oxidantă, vasele având o culoare cărămizie-deschisă. Ceștile/cupele au de regulă profilul evidențiat în forma literei „S”, cu marginea răsfrântă în afară (fig. 4/15, 18, 5/16-18, 6/14), toartă supraînălțată, prevăzută cu buton (fig. 4/19-22), și ornamentate cu romburi incizate cu interiorul hașurat (fig. 4/19). Recipiente similare au fost descoperite la Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, fig. 26/12). Unele au un gât cilindric, cu marginea slab aplecată în afară și corpul delimitat printr-o muchie orizontală pe care sunt aplicate mici proeminențe (fig. 6/11). Astfel de piese au analogii directe între descoperirile de la Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, fig. 9/3). Decorul ceștilor/cupelor se distinge prin motive incizate (fig. 4/15, 19), în formă de triunghiuri hașurate, marcate cu cerculețe adâncite (fig. 5/17) sau benzi incizate în formă de zigzag (fig. 6/12).

Complexe arheologice. În urma excavării stratului cultural s-a ajuns la nivelul steril, care în sectorul cercetat prezintă loess de culoare galbenă cu nuanțe de roșu-castaniu, răvășit de galeriile rozătoarelor (fig. 2/3). La adâncimea de 80-

90 cm de la suprafața actuală de călcare au fost conturate mai multe pete de culoare cenușie, care prezintă complexe-gropi.

Complexul 34. Groapa 26' a fost atestată la adâncimea de 81 cm de la suprafața actuală de călcare. Ea avea formă ovală în plan, cu diametrele de 1,24×1,40 m, iar în profil – forma de clopot, cu pereții în partea superioară verticali. Diametrul fundului gropii era de 2,14 m, iar adâncimea – de 1,04 m. Umplutura complexului era compusă din cernoziom în amestec cu argilă, cenușă și fragmente de lemn carbonizat (fig. 7/1-2). Din embletonul gropii a fost recuperat un bogat și variat material arheologic. Prezintă interes o placă de bronz (fig. 9/7), un vas miniatural (fig. 9/9) și două rondoale (fig. 9/8, 10). Au mai fost găsite două fragmente de piatră (una semisferică și alta plată) cu dimensiunile de 7×10×8 și 8×8×3 cm, păstrând urme de prelucrare (fig. 9/12-13).

Din inventarul ceramic descoperit în complex se pot remarca mai multe fragmente de vase, similare sortimentului ceramic descoperit deja în situl Saharna-Dealul Mănăstirii.

Prima grupă de ceramică o alcătuiesc recipiente de factură rudimentară, provenite de la vase-oală neprofilate cu marginea verticală sau aplecată în interior (fig. 7/3, 5-6), oale cu marginea răsfrântă în afară, prevăzute în unele cazuri cu perforări sub buză (fig. 7/4, 7). Fundul de regulă este plat și bine profilat (fig. 7/9, 12). Se întâlnesc fragmente cu toarte ce aveau secțiunea plată (fig. 7/11). Decorul prezintă șiruri compuse din alveole semilunare (fig. 7/6), sau brâie cu suprafața alveolată (fig. 7/5, 8, 10).

Cea de a doua grupă de ceramică este reprezentată de vase de factură semifină. Cele mai reprezentative recipiente sunt străchinile și vasele în formă de chiup. Străchinile au o formă tronconică cu buza ornamentată prin linii scurte paralele incizate (fig. 8/3), similare celor descoperite la Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, 296, fig. 78/7), sau cu marginea puternic arcuită în interior, decorate pe margine cu caneluri oblice „turban-bowls” (fig. 8/2). Recipiente cu astfel de ornament sunt întâlnite la Saharna-Țiglău (Niculiță, Niciu 2008, 214, fig. 6/3), ele fiind mai mult

¹ Numerotarea complexelor arheologice este efectuată în continuarea celor descoperite în anii precedenți (Niculiță, Niciu 2007; Niculiță, Niciu, Corobcean 2009; Niculiță, Niciu 2011).

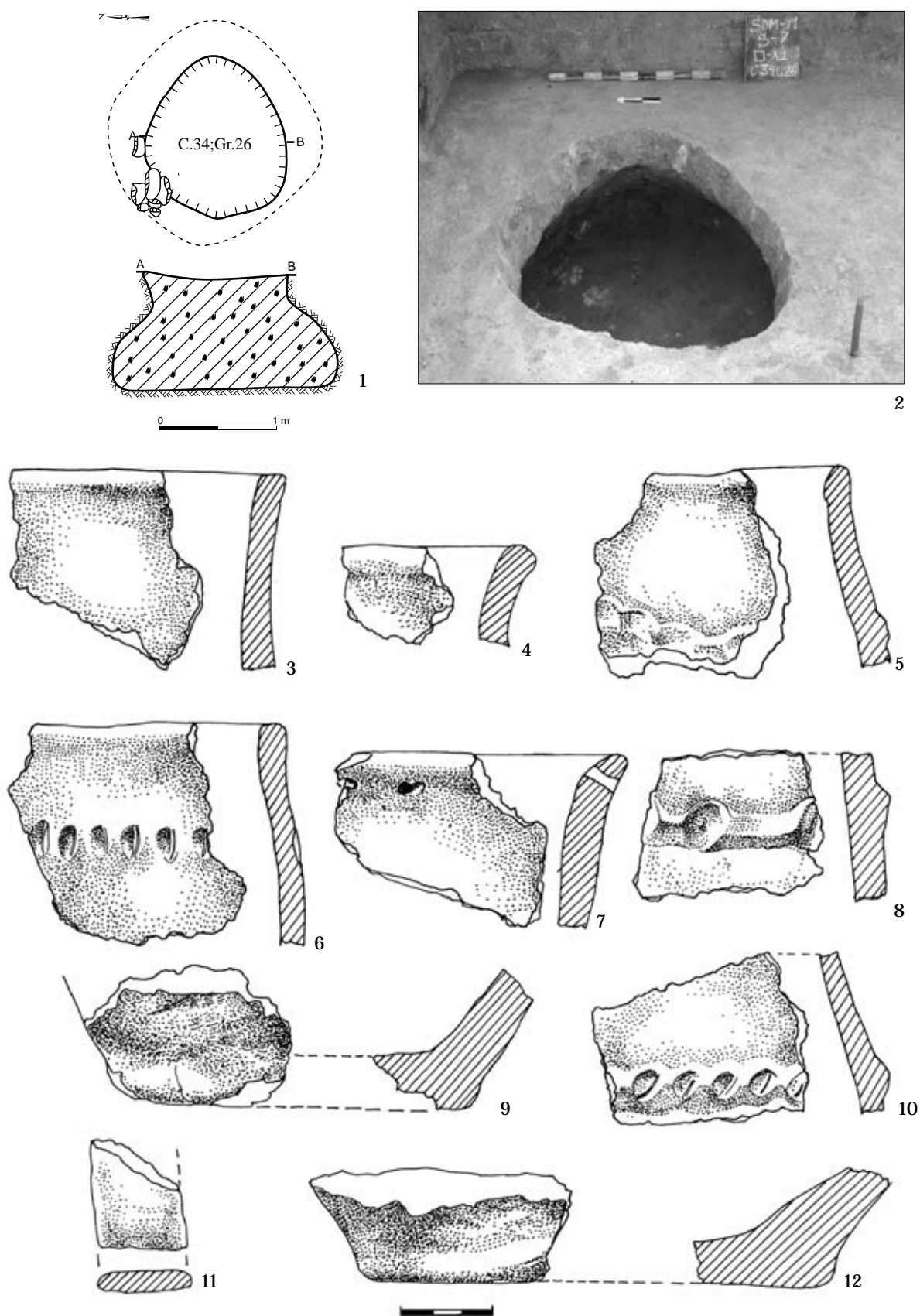

Fig. 7. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7, C.34, Gr.26: 1 - planul și profilul; 2 - vedere dinspre vest; 3-12 - ceramica grosieră.

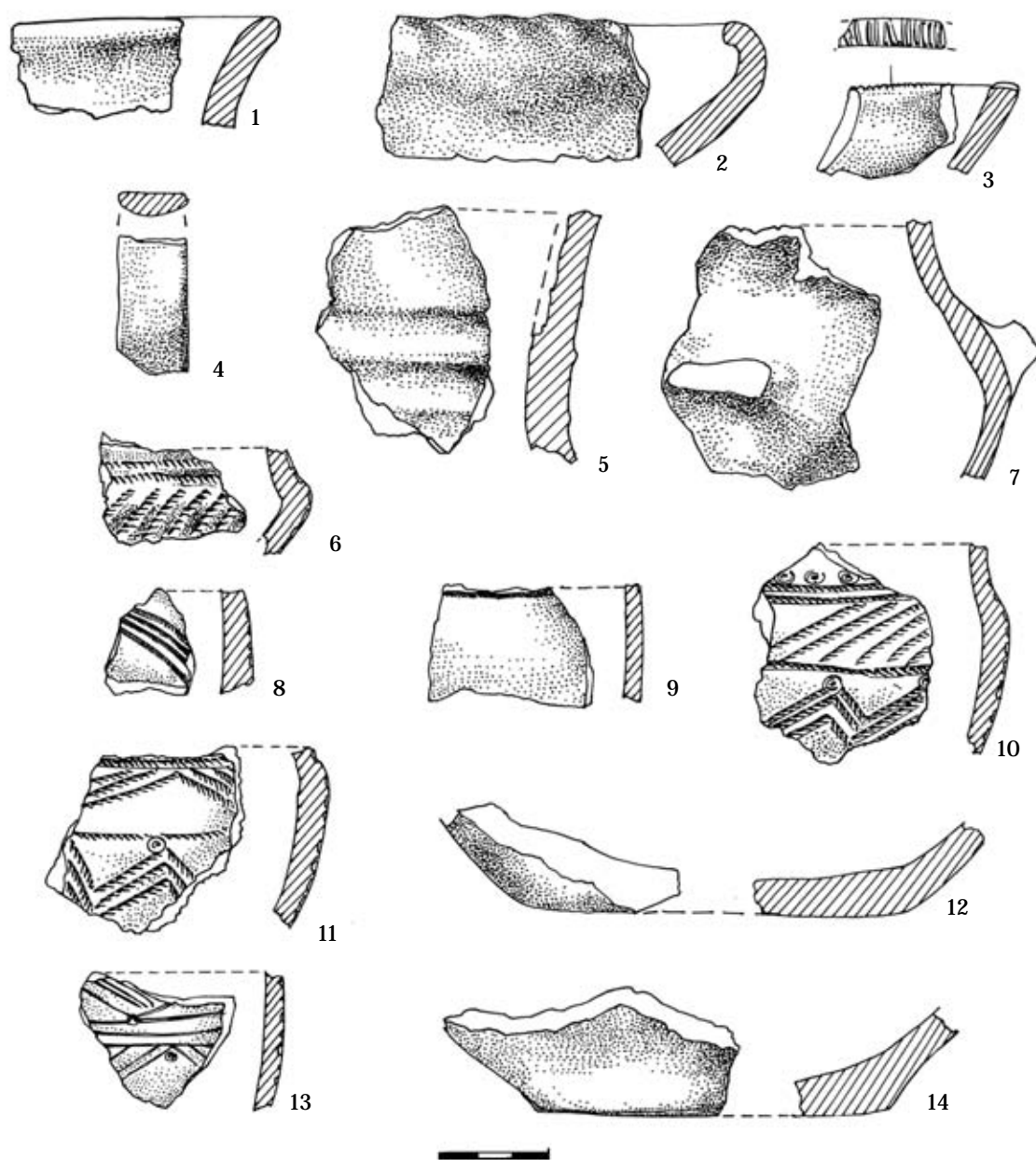

Fig. 8. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7, C.34, Gr.26. Ceramică semifină.

caracteristice culturii Babadag (Jugănaru 2005, fig. 27/8, 10, 12).

Chiupurile au marginea răsfântă în afară (fig. 8/1), corpul globular bine profilat (fig. 8/7) și fundul plat slab profilat (fig. 8/13-14). Unele dintre ele erau prevăzute cu toarte-apucătoare (fig. 8/4). Se întâlnesc și exemplare decorate pe gât cu caneluri orizontale (fig. 8/5). Vase similare sunt cunoscute la Saharna Mare (Niculiță, Niciu 2002, fig. 5/17). La unele recipiente diametrul maxim e acoperit cu un decor imprimat compus din benzi de linii orizontale sub care se lasă linii oblice (fig.

8/6, 8-9), motive decorative specifice descoperirilor de la Solonceni-Hlinaia (Камыба 2000, рис. LXXXIV/5) și Saharna Mare (Niculiță, Niciu 2002, fig. 5/10). Sunt cunoscute vase decorate cu zigzag marcat cu cerculețe unite cu benzi de linii orizontale sau oblice și șiruri de cerculețe (fig. 8/10-11). Astfel de motive ale decorului imprimat se întâlnesc la Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, 301, fig. 83/3), la Mateuți (Камыба 2000, рис. XLIV/8), la Alcedar III (Камыба 2000, рис. CVIII/5, CXII/13) și la Butuceni (Niculiță, Teodor, Zanoci 2002, fig. 71/1, 73/2).

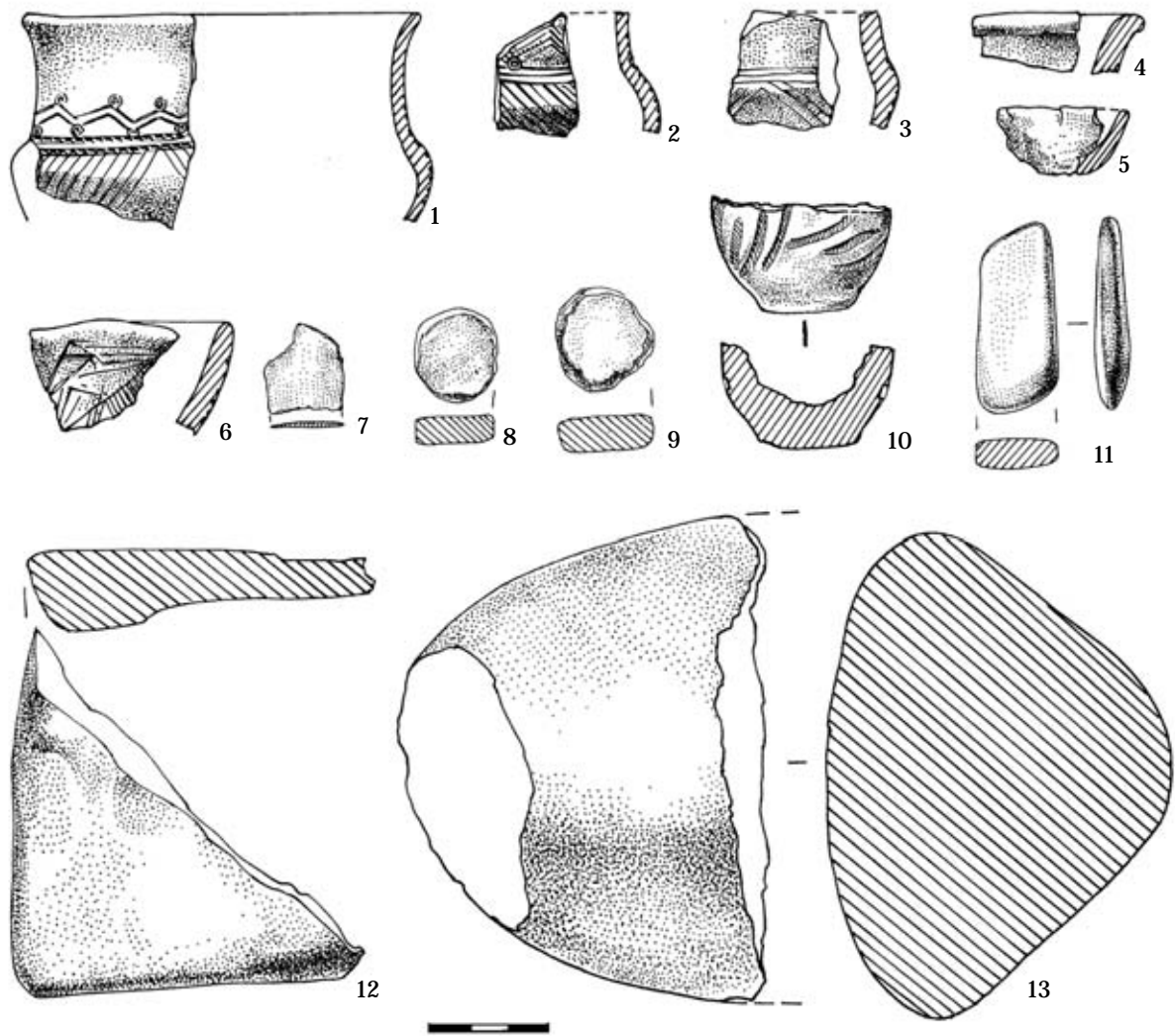

Fig. 9. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7, C.34, Gr.26: 1-6 - ceramică fină; 7-10 - descoperiri individuale; 11-13 - pietre.

Prin tehnica inciziei sunt redată benzi de linii orizontale combinate cu romburi hașurate, marcate cu puncte adâncite sau linii unghiulare (fig. 8/12).

A treia grupă o constituie fragmentele de la cești sau cupe confecționate din pastă de lut fină de calitate superioară. Ele au profilul „S-oidal”, gâtul cilindric, marginea răsfrântă în afară și corpul bine profilat (fig. 9/1-4). Pe corp vasele sunt decorate cu benzi de linii incizate orizontale, sub care sunt redată linii unghiulare (fig. 9/3). Pe linia de contact dintre gât și corp sunt aplicate benzi de linii orizontale imprimate, sub care se lasă sub unghi benzi incizate oblic, iar în partea superioară benzi incizate în formă de zigzag, marcate la vârf cu cerculețe imprimate (fig. 9/1-2). Decor similar este cunoscut după recipientele descoperite la Stohnaia I (Кашуба 2000, рис. XLV/15).

Motivele de linii unghiulare incizate au analogii printre descoperirile anterioare din așezarea eponimă (Niculiță, Niciu 2007, fig. 11/4) și Stohnaia (Кашуба 2000, рис. XLV/16).

În cadrul acestei grupe de ceramică pot fi remarcate și fragmente de vase miniaturale semisferice, bogat ornate cu motive incizate (fig. 9/5-6).

Complexul 35. Groapa 27 a fost descoperită la adâncimea de 80 cm de la suprafața actuală de călcare, având în plan o formă quasiovală. În profil groapa are formă de clopot, cu pereții oblici, gura îngustă și fundul lărgit. Diametrul gurii este de 1,15 m, diametrul fundului de 1,56 m, adâncimea – 88 cm (fig. 10/1-2). Umplutura gropii consta din sol de culoare cenușie în amestec cu argilă. Materialul ceramic din embletonul gropii

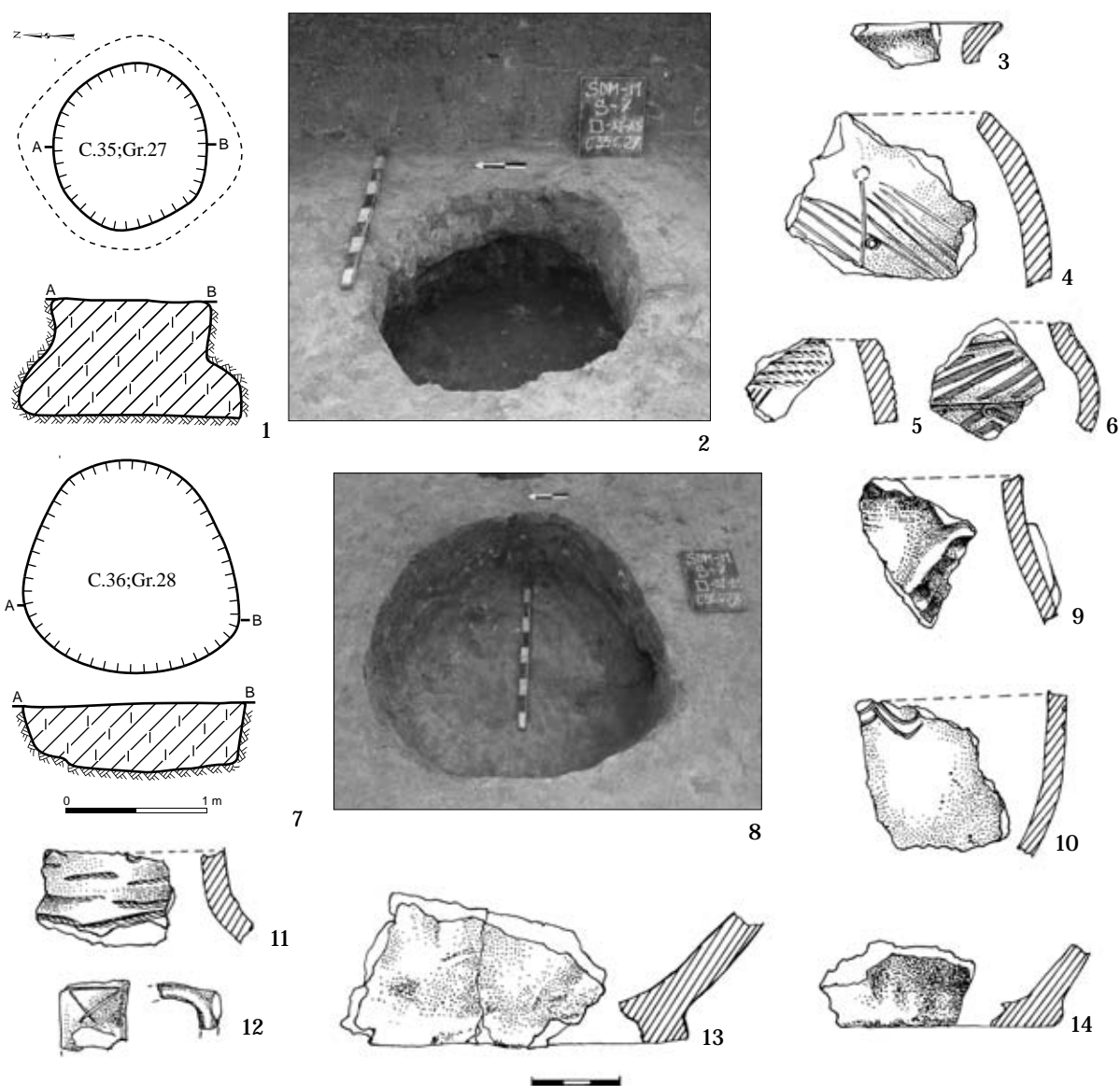

Fig. 10. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7. C.35, Gr.27: 1 - planul și profilul; 2 - vedere dinspre vest; 3-6 - inventarul ceramic. C.36, Gr.28: 7 - planul și profilul; 8 - vedere dinspre vest; 9-14 - inventarul ceramic.

e prezentat prin câteva fragmente de vase-chiup, cu marginea răsfrântă în afară (fig. 10/3), ornamentate cu romburi incizate cu interiorul hașurat în ordine de șah, marcate cu cerculețe imprimate (fig. 10/4) sau motive imprimate de benzi de linii horizontale, combinate cu linii oblice dispuse sub unghi, precum și cu benzi în formă de zigzag cu cerculețe imprimate (fig. 10/5-6). Vase cu decor cu decor similar sunt cunoscute la Saharna-Țigău (Кашуба 2000, рис. LXXVII/5).

Complexul 36. Groapa 28 a fost atestată la adâncimea de circa 104 cm. În plan groapa are forma ovală alungită cu diametrele de 1,56×1,60 m. În profil groapa are o formă tronconică, cu gura des-

chisă și fundul concav îngust. Adâncimea gropii este de 50 cm, diametrul gurii – 1,58 m, diametrul fundului – 1,4 m (fig. 10/7-8). Umplutura gropii consta din cernoziom în amestec cu argilă. Inventarul ceramic, descoperit în groapă după caracteristicile pastei de lut, forme și decor, se încadrează în câteva grupe de ceramică. Prima grupă o constituie vasele de factură rudimentară, reprezentate prin fragmente de fund de oală plate bine profilate (fig. 10/13-14). A doua grupă o prezintă fragmente de la vase-chiup, decorate pe gât cu braie în relief (fig. 10/9), linii imprimate (fig. 10/11), sau incizii în formă de benzi de ghirlandă semiovale (fig. 10/10). A treia grupă este reprezentată printr-un fragment de toartă de ceașcă cu buton, decora-

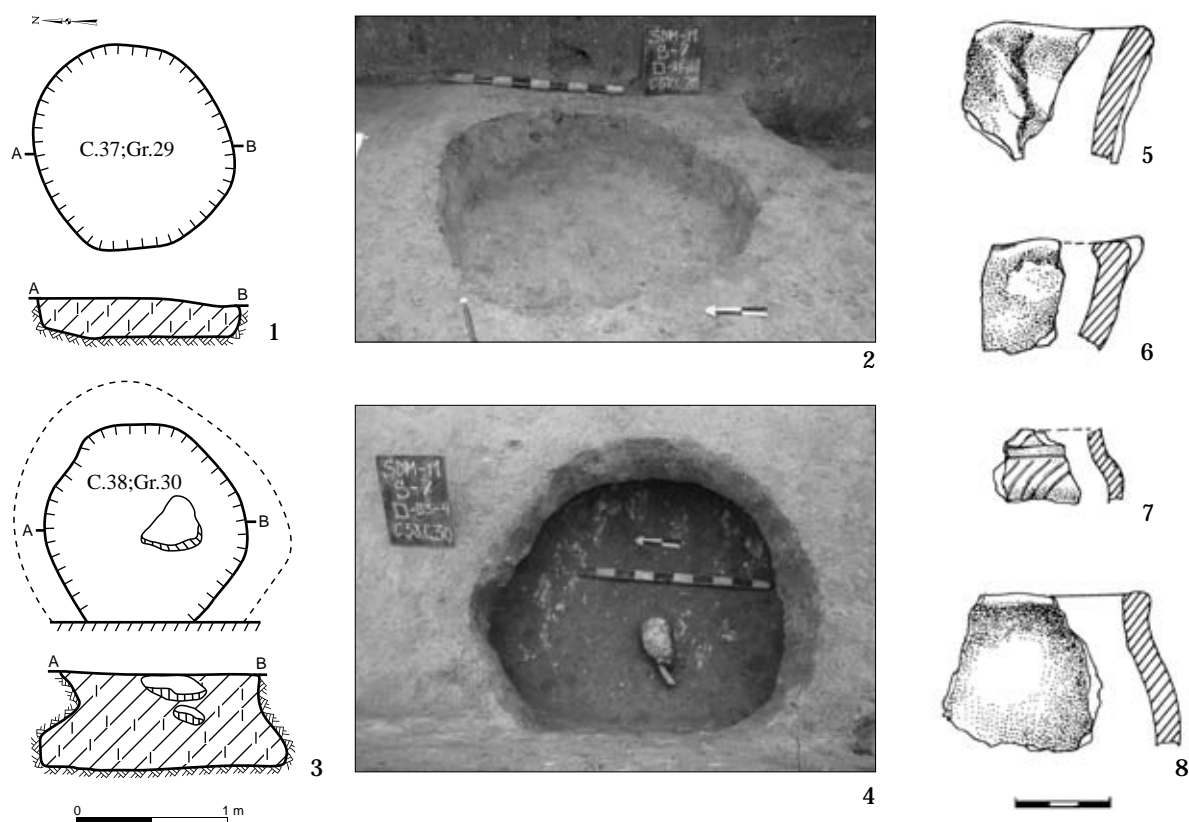

Fig. 11. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7. C.37, Gr.29: 1 - planul și profilul; 2 - vedere dinspre vest. C.38, Gr.30: 3 - planul și profilul; 4 - vedere dinspre vest; 5-8 - inventarul ceramic.

tă cu incizii în formă de linii oblice, dispuse sub unghi, formând un triunghi înscris (fig. 10/12). Cești cu decor similar pe toată se cunosc în situl traco-getic de la Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, 291, fig. 73/16, 302, fig. 84/18).

Complexul 37. Groapa 29 a fost atestată la o adâncime de 82 cm de la suprafața actuală de călcare. În plan groapa a apărut sub forma unei pete de formă ovală neregulată cu diametrele de 1,3×1,4 m. În profil groapa are o formă tronconică (fig. 11/1-2), cu pereții oblici și fundul plat. Adâncimea gropii – 30 cm, diametrul gurii – 1,3 m, diametrul fundului – 1,2 m. Umplutura complexului era compusă din sol de cernoziom argilos. Din embleton au fost recuperate patru fragmente de ceramică.

Complexul 38. Groapa 30 a fost descoperită la adâncimea de 80 cm de la nivelul actual de călcare. În plan groapa are o formă ovală neregulată, cu diametrele de 1,32×1,1,4 m (fig. 11/3-4). În profil ea este în formă de clopot, cu gura îngustă și pereții oblici ce se lărgesc spre fund. Diametrul gurii este de 1,4 m, iar al fundului de 1,6 m. Umplutu-

ra gropii era compusă din cernoziom compact în amestec cu argilă și pietre de diferite dimensiuni. În urma degajării embletonului gropii au fost descoperite circa 21 de fragmente de ceramică, o piatră de dimensiuni mari (20×10×8 cm), trei de proporții medii (10×5×5 cm) și 12 – mici. Pe fundul gropii a fost descoperit un fragment de calotă cranială a unui animal cornut mare, amplasat cu partea exterioară în sus. Inventarul arheologic recuperat din groapă prezintă o varietate de forme și tipuri ceramice, similare celor trei grupe de ceramică.

Prima grupă de vase o constituie vasele de uz comun, care se caracterizează prin oale cu corpul globular neprofilat, cu marginea verticală (fig. 11/8).

A doua grupă de ceramică o reprezintă vasele modelate din pastă de lut semifină, din care se disting străchinile tronconice cu marginea profilată în interior, decorate pe buză cu mici proeminențe aplatizate (fig. 11/6) și vasele-chiup cu marginea aplecată în afară (fig. 11/5).

Din cadrul grupei de ceramică fină se distinge un fragment de ceașcă-cupă cu profil „S-oidal”, deco-

rată pe umeri cu benzi de linii paralele sub care se lasă benzi de linii oblice grupate paralel (fig. 11/7).

Complexul 39. Groapa 31 a fost atestată la adâncimea de 81 cm de la suprafața actuală (fig. 12/1-2). În profil groapa are o formă tronconică, cu gura deschisă și pereții oblici ce se îngustează spre fundul plat. Diametrul gurii este de 2,08 m, iar fundului de 1,88 m. Adâncimea – 42 cm. Umplutura gropii era compusă din cernoziom compact în amestec cu argilă. În urma degajării embletonului gropii au fost descoperite circa 10 fragmente ceramice nesemnificative.

Complexul 40. Groapa 32 a fost descoperită la adâncimea de 81 cm de la suprafața actuală de călcare. În plan groapa are o formă ovală cu diametrele de 1,2×1,3 m. În profil groapa are o formă tronconică, cu pereții oblici ce se îngustează spre fund. Diametrul gurii este de 1,2 m, iar al fundului de 1 m (fig. 12/3-4). Adâncimea – 40 cm. Embletonul gropii consta din cernoziom compact în amestec cu argilă. În urma degajării umpluturii gropii au fost descoperite două fragmente de ceramică, care provin de la vase-chiup cu marginea răsfrântă în afară (fig. 12/5), decorate pe corp cu motive imprimate (fig. 12/6).

Rezultatele cercetărilor întreprinse în ultimii ani în extrema de sud-est a așezării Saharna-Dealul Mănăstirii ridică un șir de probleme atât de ordin cronologic, cât și funcțional.

Investigațiile anterioare efectuate pe diferite segmente ale așezării, dar și cele din anul 2011, au pus în evidență, mai multe materiale confecționate din metal: aplice, ace, nasturi etc., dar și creuzete pentru topirea metalului (bronzului) (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, 271, fig. 51/8, 53/9-10), ceea ce demonstrează prelucrarea metalelor pe loc, în cadrul sitului. Aceasta prezintă un argument în plus în favoarea supoziției, conform căreia așezarea Saharna-Dealul Mănăstirii a funcționat o perioadă destul de îndelungată – sec. X-VIII a. Chr. (Niculiță, Zanoci, Arnăuț 2008, 68).

Prezența în partea de sud-est a așezării, pe malul înalt și abrupt al interfluviului, a mai multor contexte funerare, cum ar fi craniul uman descoperit „in situ”, sau înmormântarea ritualică în construcție de lemn, asociată nu numai cu material ceramic din perioada respectivă, dar și bucăți de gardină de la vetre cu decor incizat în formă de

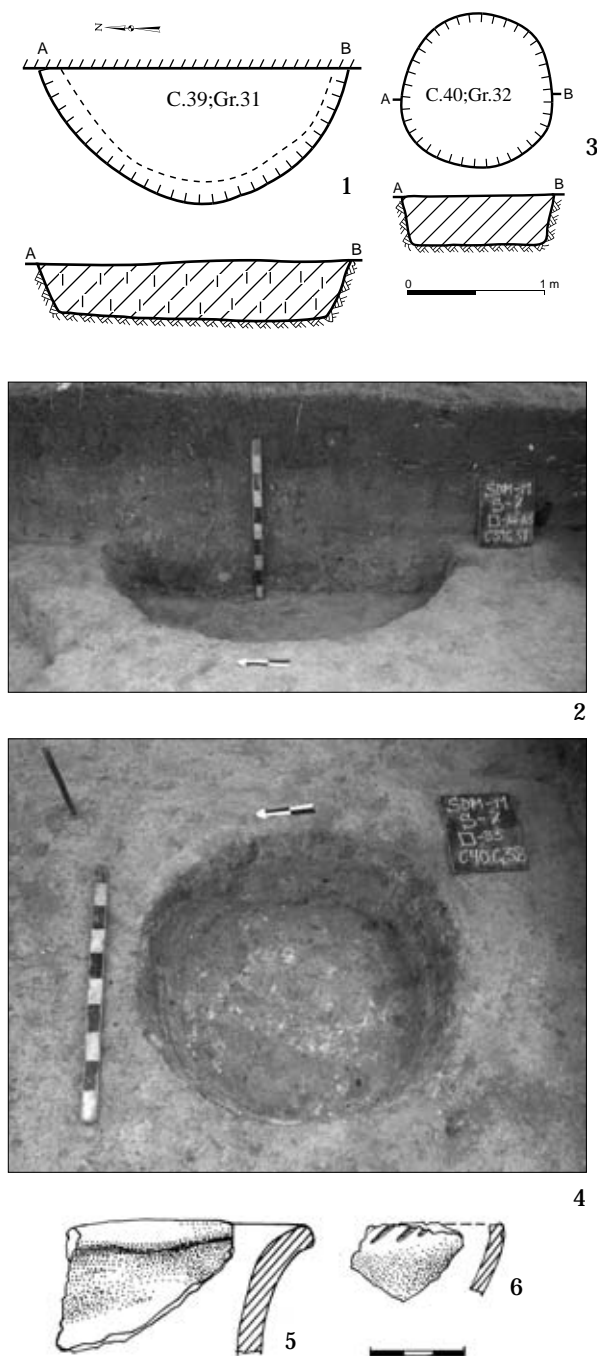

Fig. 12. Saharna-Dealul Mănăstirii. Secțiunea 7. C.39, Gr.31: 1 - planul și profilul; 2 - vedere dinspre vest; C.40, Gr.32: 3 - planul și profilul; 4 - vedere dinspre vest; 5-6 - inventarul ceramic.

zigzag, caracteristic culturii Cozia-Saharna (Niculiță, Niciu 2011), evidențiază unele practici funerare specifice primei epoci a fierului. Este cunoscut faptul că în mileniul I a. Chr. vetrele cu decor erau utilizate ca vetre de cult/altare și au avut o largă răspândire în lumea „tracică” (Niculiță, Arnăuț 2004).

Faptul că în această parte a interfluviului Saharna-Dealul Mănăstirii au fost sesizate mai multe complexe-gropi cu diverse materiale, dar și înmormântări rituale cu o profundă încărcătură

magico-religioasă, asociate cu vetre de cult/altare, permite presupunerea că în această regiune, într-o anumită perioadă cronologică, a funcționat o „zonă sacră” a sitului Saharna-Dealul Mănăstirii.

Catalogul pieselor de inventar²

Piese descoperite în complexe și în stratul de cultură²

43³. *Fusaiolă*, fragment (fig. 3/8). Secțiunea 7/2011, adâncimea 20 cm. Confeccionată din pastă de lut semifină cu adaos de nisip. Arderea incompletă și neuniformă. Culoarea – cărămizie-deschisă, suprafața este netezită. Forma – aplati-zată. H=2,1 cm, $D_{\text{orf}}=1$ cm, $D_{\text{max}}=4,5$ cm.

44. *Fusaiolă* (fig. 3/7). Secțiunea 7/2011, adâncimea 60 cm. Confeccionată din pastă de lut semifină cu ingrediente de șamotă bine mărunțită. Arderea incompletă și neuniformă. Culoarea – cărămizie-deschisă cu pete cenușii. Forma – bitronconică. H=3 cm, $D_{\text{max}}=3,4$ cm, $D_b=1,6$ cm, $D_b=1,4$ cm, $D_{\text{orf}}=0,7$ cm.

45. *Placă* (fig. 9/7). Secțiunea 7/2011, C.34, Gr.24. Confeccionată din bronz. Are formă de solz, cu un capăt drept și altul rotunjit, parțial deteriorat încă în preistorie. H=2,1 cm, L=1,8 cm, Gr=0,01 cm. Pe suprafață se pot observa urme de la ardere secundară.

46. *Vas miniatural* (fig. 9/9). Secțiunea 7/2011, C.34, Gr.24. Confeccionat din pastă de lut semifină cu ingrediente de șamotă bine mărunțită. Arderea incompletă și neuniformă. Culoarea – cenușie, suprafața netedă. În interior pot fi observate urme de ardere secundară până la vitrificare, ce a oferit vasului în partea interioară o culoare neagră. Piesa reprezintă partea inferioară a unui recipient de formă tronconică cu fundul bine profilat, decorat pe corp cu imprimeuri de linii oblice grupate paralel. H=2,7 cm, $D_{\text{max}}=4,5$ cm, $D_{\text{fund}}=3$ cm, $Gr_{\text{perete}}=0,7$ cm.

47. *Rondelă* (fig. 9/8). Secțiunea 7/2011, C.34, Gr.24. Confeccionată dintr-un perete de vas din grupa ceramicii semifine. Culoarea – neagră la exterior și roșie în interior. Suprafața exterioară este lustruită. Forma – quasi-ovală. D=2,2×1,9 cm, Gr=0,7 cm.

48. *Rondelă* (fig. 9/10). Secțiunea 7/2011, C.34, Gr.24. Confeccionată dintr-un perete de vas din grupa ceramicii semifine. Culoarea – cărămizie-deschisă la exterior și cenușie în interior. Suprafața exterioară este bine netezită. Forma – quasi-ovală. D=2,2×2,4 cm, Gr=0,8 cm.

Descoperiri fortuite

Aplică (fig. 3/5). Confeccionată din bronz. Forma – circulară în plan și convexă în secțiune. Pe partea dorsală are o urechiușă mare, aplicată printr-o tijă cu secțiunea rectangulară. D=3,2 cm, Gr=0,3 cm.

Aplică (fig. 3/2). Confeccionată din bronz. Forma – de calotă semiglobulară circulară în plan. Pe partea interioară este aplicată o mică toartă în formă de urechiușă. D=1,2 cm, Gr=0,1 cm.

Ac (fig. 3/3). Confeccionat din bronz. Prezintă o tijă deformată cu secțiunea circulară, având pe capătul îngroșat o urechiușă. H=9 cm, D=0,1 cm.

Ac (fig. 3/4). Confeccionat dintr-o tijă de bronz cu secțiunea circulară, deformată, păstrându-se capătul ascuțit și cel îngroșat aplatizat prin batere. H=4,2, D=0,3 cm.

Matrice pentru ornamentarea ceramicii, fragment (fig. 3/1). Confeccionată din pastă de lut fină cu adaos de nisip. Arderea este oxidantă, incompletă și neomogenă. Culoarea – cărămizie-deschisă, în secțiune păstrându-se o culoare neagră. Piesa reprezintă jumătatea unei matrice în formă de semilună cu capătul tronconic, pentru aplicarea imprimeurilor de cerculețe cu punct în interior. Pe marginea subțiată sunt executate mici crestături oblice pentru imprimarea amprentelor de „șnur răsucit” sau „fals-torques-uri”.

Fusaiolă, fragment (fig. 3/6). Confeccionată din pastă de lut semifină, cu ingrediente de șamotă mărunțită. Arderea este oxidantă, incompletă și neuniformă. Culoarea – cărămizie cu pete cenușii. Suprafața este netezită. Forma – bitronconică, decorată în partea superioară și cea interioară cu incizii compuse dintr-o linie orizontală, sub care se lasă benzi oblice compuse din câte două linii paralele, amplasate sub unghi, formând triunghiuri. H=3,6 cm, $D_{\text{orf}}=1,4$ cm.

² În catalog au fost utilizate următoarele abrevieri: H – lungimea/înălțimea; L – lățimea; Gr – grosimea; D_{max} – diametrul maxim; D_b – diametrul bazei (bazelor); D_{orf} – diametrul orificiului.

³ Numerotarea pieselor de inventar este efectuată în continuarea celor din anii precedenți.

Bibliografie

- Ailincăi et al. 2004-2005:** S. Ailincăi, A. Nivic, G. Jugănaru, C. Dobrinescu, Considerații privind realizarea decorului imprimat pe ceramica din prima epocă a fierului din spațiul nord-vest pontic. *Pontica XXXVII-XXXVIII*, 2004-2005, 112-130.
- Arnăut, Bercu, Matveev 2004:** T. Arnăut, V. Bercu, S. Matveev, Așezarea hallstattiană de la Saharna „Dealul Mănăstirii”. In: *Thracians and Circumpontic World, Proceeding of the Ninth International Congress of Thracology, Chișinău-Vadul lui Vodă, 6-11 September 2004, I (Chișinău 2004)*, 263-284.
- Irimia 2011:** M. Irimia, Depozitul de piese de făurărie de la Țibrinu (com. Mircea Vodă, jud. Constanța), 1997-1998. *Pontica XLIV*, 2011, 23-68.
- Juganaru 2005:** G. Juganaru, *Cultura Babadag*, vol. I (Constanța 2005).
- László 1972:** A. László, O așezare hallstattiană de la Cozia (jud. Iași). *ArhMold VII*, 1972, 207-224.
- László 2006:** A. László, Sur les coutumes funéraires des populations du Bas-Danube au début de l'Âge du Fer. In: *Pratiques funéraires et manifestations de l'identité culturelle (Âge du Bronze et Âge du Fer)*, Actes du IVe Colloque International d'Archéologie Funéraire, Tulcea 2000 (Tulcea 2006), 105-116.
- Niculiță, Arnăut 2004:** I. Niculiță, T. Arnăut, Cult constructions in the Balkan-Carpathian-Pontic Space in the first Millennium B.C. In: *Aspects of Spiritual Life in South-East Europe from Prehistory to the Middle Ages (Iași 2004)*, 71-88.
- Niculiță, Nivic 2002:** I. Niculiță, A. Nivic, Rezultatele cercetărilor periegetice la situl traco-getic Saharna Mare. *Карпатика 15*, 2002, 66-84.
- Niculiță, Nivic 2007:** I. Niculiță, A. Nivic, Cercetările arheologice la situl Saharna-Dealul Mănăstirii. *Tyragetia s.n. 1*, vol. I [XX], 2007, 225-248.
- Niculiță, Nivic 2008:** I. Niculiță, A. Nivic, Habitatul din prima epocă a fierului de la Saharna-Țiglău. Considerații preliminare. *Tyragetia s.n. 1*, vol. II [XVII], 2008, 205-232.
- Niculiță, Nivic 2011:** I. Niculiță, A. Nivic, Practici funerare în situl din prima epocă a fierului de la Saharna-Dealul Mănăstirii. *Tyragetia s.n. 1*, vol. V [XX], 2011, 225-235.
- Niculiță, Nivic, Corobcean 2009:** I. Niculiță, A. Nivic, A. Corobcean, Rezultatele investigațiilor arheologice la așezarea civilă Saharna „Dealul Mănăstirii” (Campania 2008). *Tyragetia s.n. 1*, vol. III [XVIII], 2009, 193-225.
- Niculiță, Teodor, Zanoci 2002:** I. Niculiță, S. Teodor, A. Zanoci, Butuceni. Monografie arheologică (București 2002).
- Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008:** I. Niculiță, A. Zanoci, T. Arnăut, Habitatul din mileniul I a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu (siturile din zona Saharna) (Chișinău 2008).
- Sîrbu, Ailincăi, Simion 2008:** V. Sîrbu, S.C. Ailincăi, G. Simion, Jijila-Cetățuie o așezare fortificată a culturii Babadag în nord-vestul Dobrogei (Brăila 2008).
- Кашуба, Гольцева 1991:** М.Т. Кашуба, Н.В. Гольцева, Сахарнянский могильник I (Цыгльзу). *СА 1*, 1991, 197-209.
- Кашуба 2000:** М.Т. Кашуба, Раннее железо в лесостепи между Днестром и Сиретом (культура Козия-Сахарна). *Stratum Plus 3*, 2000, 241-476.

Archaeological research on the site of Saharna-Dealul Mănăstirii in 2011

Abstract

Archaeological survey for the settlement of Saharna-Dealul Mănăstirii in 2011, like in the previous season, was focused on its south-eastern outskirts.

The excavations revealed a number of closed complexes, in particular the household pits, many of which contained an interesting ceramic material.

The obtained data by all the characteristic features is similar to the findings related to the culture Cozia-Saharana (10th -8th centuries BC) that were previously found in the settlement. The fact that the chronological period is a little expanded proves that the settlement functioned for quite a long time.

List of illustrations:

Fig. 1. Saharna-Dealul Mănăstirii: 1 - orthophotomap; 2-3 - excavation 7 (view from the east side).

Fig. 2. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7: 1-2 - view from the south side; 3 - plans and profiles.

Fig. 3. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. The individual finds.

Fig. 4. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Pottery from the 2nd layer.

Fig. 5. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Pottery from the 3rd layer.

Fig. 6. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Pottery from the 4th layer.

Fig. 7. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Complex 34, pit 26: 1 - plan and profile; 2 - view from the west; 3-12 - kitchen pottery.

Fig. 8. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Complex 34, pit 26. Table pottery.

Fig. 9. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Complex 34, pit 26: 1-6 - ceremonial pottery, 7-10 - individual findings; 11-13 - stone.

Fig. 10. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Complex 35, pit 27: 1 - plan and profile; 2 - view from the west; 3-6 - ceramic inventory. Complex 36, pit 28: 7 - plan and profile; 8 - view from the west; 9-14 - ceramic inventory.

Fig. 11. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Complex 37, pit 29: 1 - plan and profile; 2 - view from the west. Complex 38, pit 30: 3 - plan and profile; 4 - view from the west; 5-8 - ceramic inventory.

Fig. 12. Saharna-Dealul Mănăstirii. Excavation 7. Complex 39, pit 31: 1 - plan and profile; 2 - view from the west. Complex 40, pit 32: 3 - plan and profile; 4 - view from the west; 5-6 - ceramic inventory.

Археологические исследования на памятнике Сахарна-Дялул Мэнэстирий в 2011 г.

Резюме

Археологические изыскания на поселении Сахарна-Дялул Мэнэстирий в 2011 году, как и в прошлом сезоне, были сосредоточены на его юго-восточной окраине.

В ходе раскопок выявлен ряд закрытых комплексов, в частности, хозяйственные ямы, многие из которых содержали интересный керамический материал.

Обнаруженный материал по всем характерным признакам сходен с ранее найденными на поселении находками, относящимся к культуре Козия-Сахарна (X-VIII вв. до н.э.). То, что хронологический период несколько расширен, лишний раз доказывает, что поселение функционировало довольно длительное время.

Список иллюстраций:

Рис. 1. Сахарна-Дялул Мэнэстирий: 1 - ортофотоплан; 2-3 - Раскоп 7 (вид с восточной стороны).

Рис. 2. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7: 1-2 - вид с южной стороны, 3 - планы и профили.

Рис. 3. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. Индивидуальные находки.

Рис. 4. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. Керамика из II-го слоя.

Рис. 5. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. Керамика из III-го слоя.

Рис. 6. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. Керамика из IV-го слоя.

Рис. 7. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. К.34, Я.26: 1 - план и профиль; 2 - вид с запада; 3-12 - кухонная посуда.

Рис. 8. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7, К.34, Я.26. Столовая посуда.

Рис. 9. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7, К.34, Я.26: 1-6 - парадная посуда; 7-10 - индивидуальные находки; 11-13 - камень.

Рис. 10. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. К.35, Я.27: 1 - план и профиль; 2 - вид с запада; 3-6 - керамический инвентарь. К.36, Я.28: 7 - план и профиль; 8 - вид с запада; 9-14 - керамический инвентарь.

Рис. 11. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. К.37, Я.29: 1 - план и профиль; 2 - вид с запада. К.38, Я.30: 3 - план и профиль; 4 - вид с запада; 5-8 - керамический инвентарь.

Рис. 12. Сахарна-Дялул Мэнэстирий. Раскоп 7. К.39, Я.31: 1 - план и профиль; 2 - вид с запада. К.40, Я.32: 3 - план и профиль; 4 - вид с запада; 5-6 - керамический инвентарь.

10.05.2012

Dr. hab. Ion Niculiță, Universitatea de Stat din Moldova, str. Mateevici, 60, MD-2009 Chișinău, Republica Moldova

Dr. Andrei Nicic, Universitatea de Stat din Moldova, str. Mateevici, 60, MD-2009 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: nicicandrei@gmail.com